

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Me'ir 'ayin

Friedmann, Meir

ריאמ, ןמדירפ

Ṽina, 655 [1894 oder 1895]

ב הנשמ'.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9344

לפי שאין ערצ לו לאדם ליקח וון ה כ י פ ה , של כאן אפי' וון התנוחי, ויותר נראה כמו שכתבתי דנחוייז לקבל.

משנה ב'

מזגו לו כוס ראשון, בש"א מברך על היום ואח"כ מברך על היין, ובה"א מברך על היין ואח"כ מברך על היום.

פרוגתא זו שנה כזר אותה צרכות צפ' ואלו דברים, ומפורשת בתוספתא סס והכא, והוצאה בצבלי וצירושלנוי סס והכא, דענוא ד"ט שקדושת היום גרומת לין שיצא, וכזר נתחייב צקדושת היום עד שלא צא היין, וטעמא ד"ט שהיין גורם לקדושת היום שתאמר, שאם אין לו על וזה לקדש לא יקדש, ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. ואיכפל וקדר הושתה לטנותם כאן דהו"א דליני פקח שאני, שאין לך לוור שאם אין לו יין לא יקדש שעל כרחו יש לו יין ואפי' וון התנוחי והו"א דנוודי צ"ה לצ"ט, ח"כ איפכא שאין הקידוש גורם לין שהרי תקנו ד' כוקות ונוודי צ"ט לצ"ה קמל"ן.

משנה ג'

הביאו לפניו ממבר בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת.

במשנה שצירושלנוי הגי' הביאו לפניו ירקות וחזרת וטבל וכו', ובכת"י צעל דקדוקי סופרים הגי' הביאו לפניו ירקות וטבל וכו'. ופי' רש"י ורשב"ם הביאו לפניו ירקות, וטבל בחזרת, כלו' אם אין סס ירק אחר וטבל החזרת בחרוקת ואיכל. ורבינו חננאל פי' הביאו לפניו סולסן, שהרי אין וציאין הסולסן עד אחר קידוש, וטבל החזרת בחרוקת ווצרך צפה"א, ונפסיק עד שנגיע לפרפרת הפת והיא עת אכילת וולה. והביאוהו בתוספות וחפסו צפירוש ודלא קתני בהדיא הביאו לפניו חזרת כדקתני צקנון הביאו לפניו וולה וחזרת. והנה חרוקת לא החזרה צושטה. גם וזה שפי' ונפסיק עד שנגיע וכו', אינו צושועות לשון הושטה. אונס צציקרו של

דבר הוא כבון להציאו לפניו שולחן קאנור, אפי' אי גרסינן ירקות
וחזרת, שכך היא ההצאה שנוציה שולחן ועליו הירקות והחזרת.
ומה ששנו אח"כ הציאו לפניו וולה וכו', כונו שולחן ועליו וולה
וכו', וקילוק השולחן הראשון היא עקירת השולחן שדיצרו עליה
האמוראים (קט"ו ע"ג) אעתיק הדברים לקנון. שעקירת השולחן
בעלמא נעשה לזונהג.

ופירשו רש"י ורשב"ם עד שנגיע לפרפרת הפת, קודם
שיגיע לאותה חזרת שהוא אוכל אחר הוולה שהוא נוצרך עליה
על אכילת נורו, ועיבול ראשון כדי שיכיר תיבוק וישאל, לפי שאין
רגילין בני אדם לאכול ירק קודם סעודה. והתוספות כתבו פרפרת
קרוי הנורו שאוכל אחר הוולה, ופרפרת כלו' מושכת הוואכל,
כונו פרפראות לחכמה (אבות פ"ג) שהירקות מושיכות הלז לואכל,
וודקרי לנורו פרפרת הפת רוח צונסנה דוולה קודם לנורו כדאמר
בגמרא. ורבינו נקיס כתב קרי הכי שכיון שנאכל צחוד הסעודה
הרי הוא כלפסון. והתוי"ט כתב הגי' בקשר נדויק לפרפר. ולשון
הרע"ב לפרפר את הפת לאכילת וולה, והא קו"ל שאין אכילה
אחרת ונפקת צין אכילת ירקות לאכילת וולה דקודם שיגיע
לאותה חזרת של וולה שנוצרך עליו על אכילת נורו אוכל וולה
תחלה וכו'. ובעל תפארת ישראל פי' ערס וקמוך שיגיע לפרפר
את הפת, ר"ל קודם שרולה לשצר הפת כונו שכוהגין לשצר וולה
האמלעית וכו'. ובהגהות דקדוקי סופרים הציא שצונסניות פיזרו
הגירסא לפרפרת ולפת, וכתב שהוא ע"ס. זהו הנוצוכה הגדולה
צונסכה זו.

וגרסינן צירוסלמי עליה דנחניתין, חזריא צסס ר' יוחנן
לריך לעצל בחזרת צ' פעמים, כלו' דצעינן צ' עיבולין וכדחנן
לקנון צוה נסתנה, וצ' העיבולין הם בחזרת כדחני צקיסא הציאו
לפניו וולה וחזרת וכו', וראשונה להכירא והשנייה ללחא צס. רבי
זעירא צסס ר' יוחנן א"ל לעצל בחזרת צ' פעמים, כלו' ודאי דצ'
עיבולין צעינן אצל זכול לעצל צראשונה צשאר ירקות. רשב"ל אמר
אס לא עצל צפעס ראשונה לריך לעצל פעס שנייה, כלו' דנא
צעינן צ' עיבולין. ונחיתא פליגא על רשב"ל שצכל הלילות אנו
נוצבילין פעס אחת והלילה הזה שתי פעמים, קצר רשב"ל על
הדא דצר קפרא, כלו' הוא רלה לפרס הנוצנה אליצא דצר קפרא
דלא סנה צ' עיבולין כדוסיק. ונחיתא על דצר קפרא, שצכל

הלילות אנו נעצילין אותו עם הפת וכאן אנו נעצילין אותו צפני
עלמנו, כלו' דלצר קפרא סגן שואל סצכל הלילות אוכלין חזרת
צקעודה כלפתן וכאן אוכלין אותו צפ"ע, ופירש רש"ל ונשנה זו
אליצא דצר קפרא דלהכי קתני נעצל בחזרת שזו היא עיקר הוולוה,
ונה ששנה הציאו לפניו וולה וחזרת וכו', היינו נשום דאי לא
נצל צפעס ראשונה לריך לנצל פעס שנייה. ונחיתא פליגא על
ר' יוחנן, יולאין צוולה צין שכיוון צין שלא כיוון, כלו' וכיון שולאין
צאכילה צלא כוונה כיון נעצל בחזרת פעס ראשונה הרי כצר ילא
והיאך יצרך צשנייה ללחא צה, ונשני, והכא נוכיון שהיסק חזקיס
כיוון, כלו' הכא שאני שהוולה היא עיקר הקעודה שניסק לה בחזקתו
שכיוון, אצל בחזרת אס לא צירך על אכילת נורו וכיוון ללחא צה,
לא ילא צה. ותיצ רצי ירויה קווי רצי זעירא ונחיתא פליגא על
רש"ל, הציאו לפניו וולה וחזרת וחרוקת אעפ"י שאין חרוקת וולה,
חזרת וולה, כלו' הא חזרת וולה אף שהוא נעצל צפעס ראשונה,
ונשני, א"ל סכן רצ נעצל צתירדין, כלו' אין החזרת נשום וולה,
אלא כיון דנציאין חרוקת ולריך לדצר מה לנצל צו נציאין חזרת,
ורצ ניצל חרוקת צתירדין.

והנה צושניות שלפנינו שנינו צושנת דוה נשתנה ד'
צצות, צצא א' הלילה הזה כולו וולה, צצא ב' סצכל הלילות אנו
אוכלין שאר ירקות הלילה הזה נורו, צצא ג' הלילה הזה כולו ללי,
צצא ד' סצכל הלילות אנו נעצילין פעס אחת הלילה הזה שתי
פעמים. אונס צושנה סצירושלוי ליחא אלא ג' צצות, צצא ח'
סצכל הלילות אנו נעצילין וכו', צצא צ' הלילה הזה כולו וולה, צצא
ג' כולו ללי. וכ"ה הושנה צרצ אלפס. וצקדר רצ עורס צצא ח'
נעצילין, צצא צ' כולו וולה, צצא ג' אנו אוכלין ירקות הלילה הזה
נורו, צצא ד' כלנו נקוצין. והנה לאילו הנוקחאות הסאלה הראשונה
הוא על הטיבול שכך הוא הסדר שצהצאה הראשונה נעצל בחזרת,
ואח"כ צ' שאלות על וולה ופסה. וצנוקחה פליגי צר קפרא ורצנן,
דלצר קפרא לא לריך צ' עיצולין, ולרצנן לריך צ' עיצולין. אונס
צצא צ' צצלי הלילה הזה נורו לריכה פירוש, דאדרצה דרך
הקעודות החשודות לנצל בחזרת וצאר ירקות, וכא דגרסינן צע"ז
(י"א ע"א) זה אנטוניוס ורצי שלא פסקו ועל שולחנס לא חזרת
ולא קישות ולא לכוון לא ציוות החמה ולא ציוות הגשמים, דאמר נר

לכון ונחתך אוכל, הזרת ונהפך ונאכל *) קישות ונחיצ ונעיים **)
ונסיק דקישות היינו קישואין זערי, וא"כ ג' ירקות נלו וקיונס
ל'ח'ק' הם צכל קעודות הסוצות והם ונאכל שרי גאים, ויראה
דקודם האכילה אכלי קישות להרחצת הנעיים וחזרת צתוך הסעודה
ולכון לאחר הסעודה וכן אמרו צונק' תענית (ל' ע"א) רש"ג אומר
אם היה רגיל לאכול לכון או נוליה אחר קעודתו הרשות צידו.
וכיון שאף לכון וקישות נאכלים שלא נאסרו צלילי פסח אין וקוס
לשאלה זו. ובאמת אי גרסינן הציאו לפניו ירקות וחזרת וודאי שאין
וקוס לשאלה זו. והשתא לפי דנקטי לשאלה זו צצצלי, ונחקי ירקות
וחזרת צונסנה שלפנינו. ועכ"פ צירושלמי גרסי לה. ונודצרי ר' יוחנן
ורש"ל עכ"פ ראה דלאו לנורו קרי פרפרת הפת, דא"כ צונסנה
גופא ונפורט דנעצל צ' פעמים בחזרת.

ובבברי גרסינן עלה דנתינתין אמר ריש לקיש זאת אונרת
נולות לריכות כוונה. דאל"כ איך יעצל שנית ויצרך על אכילת נורו
הא כבר ילא צה, ונפרט לה הסם דטיצול ראשון לאו צעידן
חיוצא דנורו הוא, דחיוצא דנורו הוא צתה אכילת נולת, וע"כ
אינו נוצרך עליו אלא צפה"א, ולא איכוון לנורו הלכך צעי לנתיסדר
לאעצילי לשם נורו, ודחי וננאי דילמא לעולם נולות אין לריכות
כוונה וילא צטיצול ראשון, ודקאונרת תרי טיצולי לנח לי, כי היכי
דליהוי הכירא לתנוקת, וב"ת א"כ ליטענינן שאר ירקות, אי אטענינן
שאר ירקות הו"א היכא דאינא שאר ירקות הוא דצעינן תרי טיצולי,
אצל חזרת לחודא לא צעי תרי טיצולי, קנול"ן דאפי' חזרת צעינן תרי
טיצולי כי היכי דליהוי ציה הכירא לתנוקת. כלו' וודאי אי אכלו
קתמא ילא דנולות אין לריכות כוונה, אצל הוא אכלו צכוונה להכירא
דתינוקת ולא ללחא צה. ובסוגיא זו וודאי לא גרסי צונסנה הציאו
לפניו ירקות וחזרת, שהרי פירשו ונעצל בחזרת היכא דליכא שאר
ירקות, אלא הציאו לפניו השלחן קאמר כנו שפי' ר"ח. אונס לפרט
הציאו לפניו ירקות, ונעצל בחזרת, אס אין לו שאר ירקות, כפי'
רש"י ורש"ל הוא דוחק גדול ועיקר חסר ונחשנה.

והדר נקסי אהא דריש לקיש, ועוד תניא אכלן דננאי ילא
אכלן צלא ונחכוון ילא וכו', כלו' והרי ונפורט דאין לריכות כוונה,

* ואולי נוסוס הכי נקרא חזרת.

** פי' נרחיצ ונעיים הוא כנו לפתוח את צני ונעיו דכתובות ח' ע"ב.

ונושני, תנאי הוא, דתניא ר' יוקי אומר אעפ"י שטיבל בחזרת מלוא
להציא לפניו חזרת וחרוקת ושני תצטילין, וכלו' וריש לקיש פי'
למחיתין כר' יוקי, דק"ל אכלו בלא ונתכוון לא ילא, דניחא ליה
לפרושי ונתחיתין הכי, ונלוור דתרי טיבולי ונסיס הכירא לתנוקה,
ולכך לא ילא בראשונה דלהכירא קמכוון ולא קתויה אכלו, ופריך,
מונאי דילנא קסבר ר"י מלות אין לריכות כוונה, והאי דצעינן
תרי טיבולי כי היכי דתישווי היכירא לתינוקת, ונושני א"כ ונאי
מלות, כלו' ליונא אעפ"י שטיבל בחזרת וציאין לפניו חזרת וחרוקת
וכו' כנו שטנו צונטה. ואנא ידענא דראשונה דטלא צעידן דנורו
הוא, להכירא אכיל לה והשנייה ללחא בה, אלל ודאי צעי לניור
מלות להציא, שיתכוון לשם מלות, וריש לקיש פירש למחיתין
חליצא דר' יוקי. כך נ"ל לפרש סוגיא שנתקשו בה התוספות
והאחרונים ועיי' צונדני יו"ע. וסוגיא דגמרא התם. פשיטא היכא
דאיכא שאר ירקות וצרך אשאר ירקות צפה"א ואכיל והדר וצרך
על אכילת נורו ואכיל, היכא דליכא אלל חסא ונאי, א"ר הונא
וצרך מעיקרא נורו צפה"א ואכיל, ולצקוף וצרך עליה על אכילת
נורו ואכיל, ונתקיף לה רב חסדא לאחר שוילא כריקו היונו חזר
ווצרך עליה, אלל אר"ח מעיקרא וצרך עליה צפה"א ועל אכילת
נורו ואכיל, ולצקוף אכל אכילת חסא בלא צרכה, צקוריא עצדי
כרצ הונא, ורצ שטת צריה דר' יהושע עציד כר' חסדא, והלכתא
כוותיה דר"ח, רצ אחא צריה דרצא ונהדר אשאר ירקות לאפוקי
כפטיה ופלוגתא. ופירשי בתוס' ולא לריך לרצ חסדא צטיבול ראשון
על אכילת נורו אע"ג דעיקר מלות נורו לא כפיק אלל צטיבול
שני אחר מלה, ודצריהם וסתצרי דכל סוגיות הגמרא ונשנע דמלות
נורו הוא אחר מלה, אלל רש"י ורש"ס פי' ולצקוף אכיל בלא צרכה
ונסוס דצעינן תרי טיבולין. ונשנע ונדצריהם דטיבול שני להכירא,
ולפ"ז אחיא סוגיא דגמרא יותר שפיר, דכי קאנור, ודקאנרת תרי
טיבולי לונה לי כי היכי דלישווי הכירא לתינוקת, אטיבול שני קאנור,
ועיקר נורו ללחא בה הוא צטיבול ראשון ולא נוכח ומחיתין וידי
לא דמלות לריכות כוונה ולא דאין לריכות, ושפיר וייתי ודר' יוקי
שאנר אע"פ שטיבל בחזרת מלות להציא חזרת וכו', שעיקר המלות
היא ללחא בה צטיבול שני, ונוכח כווי דק"ל מלות לריכות כוונה.
ועב"פ נראה דאילו האמוראים הוה גרסי הציאו לפניו
ירקות וטבל וכו' כג' הכת"י ד"ק, ונאנר וטבל בחזרת הוא

וואויר מוסגר, ועיקר הנושנה הוא הציאו לפניו ירקות עד שנגיע
לפרפת הפת, וכלו' קודם שיגיע לפרפת הפת מציאין לפניו
ירקות, והואויר המוסגר הזה אוויר דיכול לעצל בחזרת כווי אס
אין לו שאר ירקות, וקגנון לשון הנושנה וובית, שלא זאה הנושנה
לוויר האיד הוא אוכל והאיד הוא עוסה, אלא כילד מציאין לפניו
וזה הן מציאין.

אמנם עיקר הנושנה כאן בפירוש פרפת הפת, ואוויר
הנה ידענו שאכלו פרפראות קודם עיקר הסעודה, כווי שטינו
צירך על הפרפת שלפני המזון וכו' (צרכות ו"ז ע"ה), ואותה
פרפת שלפני המזון קרי פרפת הפת, או זאנת עיקר הנושנה
כווי שהיא צדפוס פיזרו ולפת, ופירושו או לפת, והיינו אס אינו
אוכל פרפת, וע"כ הולרך לוויר מוטבל בחזרת עד שיגיע וכו',
טבל איך מוויילא מוצן לנה מציאין, אצל צזו הולרך להודיעך
שיעשה דבר מה שאין דרכו לעשות כדי שישיז שני טיבולין. ולפ"ז
עיקר הנושנה כווי שהוא צירושלוי הציאו לפניו ירקות וחזרת.
אי כווי לא גריס אלא ירקות, כווי שפיר דוי, דסתס ירקות שללורך
הסעודה הס לכוון חזרת וקישות ועלה קאויר שיטבל בחזרת. ואלו
הירקות הס הס שהציאו לפרפת קודם המזון. וכסא דאוירין
לעיל (ק"ז ע"ז) ר' ילחק מוטביל צירקי, ופרטצ"ס היה אוכל ירק מן
הנושנה ולוועלה, וכראה צעיני מוסוס דווגרר לצא לויכל ואכל וילה
לתיאזון יותר ולפיכך היה אוכל ירק, ולא היה כוהג כן כי אס
ערצ הפסח כדי להוסיך ולאכול צלילה כדאוירין צום' טבת
(ק"ו ע"ז) אוויר רצ הקדא בר צי רצ לא ליכול ירקא מוסוס דגריי.
ופרט"י טס ירק חי וכו' וואכילו לחס הרצה ואין לו. וקאויר
צומתיחין דקודם שיאכל פרפת הפת יטבל בחזרת. ופרפת הפת
היינו פרפת של הסעודה, וכווי שוולינו ססעודה קרויה לחס
כך נקראת צלשון חבוים פת לפי טצרכת הפת פוערת כל הדברים
הצאים מוחות הסעודה, כסא דגרסינן צום' צרכות (ו"ה ע"ה)
ינאי וולכא וולכתא כריכו רפתא צהדי הדדי וכו' צעוצדא דשועון
צן טעה, ושס (כ' ע"ה) אוויר רצא כי אכלין רפתא צי ריש גלותא
וכו', ולשון רש"י טס ריש גלותא וואריך צסעודתו וכו' שהיו טס
מוקצין רצים וכו'. ושס (כ"ה ע"ז) עולא איקלע לצי רצ כחון
כריך רפתא וכו', הרי שקראו כל הסעודה על טס הלחס רפתא,
שהיא פת צלשון מוסנה. ואשוועינן מותיחין שיטנה מוטאר סעודות

השנה, שנוצחין ירקות לפרפרת דוגררי עוצא וקודם שיאכל
הפרפרת וטבל בחזרת. ורחיה לפירוש זה וצרייתא, דגרסינן
בגמרא (ק"ט ע"א) תניא ר' אליעזר אומר חוטפין מלות צילי
פסחים צטביל תינוקת שלא ישנו. והרצה פירושם ונוסחאות
צצרייתא זו. גי' רש"י ורש"ם חוטפין מלה, ופירשו וצצרייתא את
הקערה צטביל תינוקת שיטאלו. ופי' זה אינו דהא לקמן (קט"ו ע"ב)
גרסינן ואין עוקרין את השלחן אלא לפני נוי שאומר הגדה וכו',
למה עוקרין את השלחן, אומרי דבי ר' ינאי כדי שיכירו תינוקת
ויטאלו, אביי הוה יתיב קמיה דרבה הוא דקא ודלי תכא וקציה,
אמר להו עדיין לא קא אכלינן אתו קא ועקרי תכא וקמן, אמר
ליה פטרתן מלוור ויה נשתנה, והיינו הגבחה הקערה לדין, דדוקא
שלחות שלהן שהיו קטנים אצל שלנו שהן גדולים אנו וסקלקין
הקערה כו"ס הרש"ם והתוספות סס, ואי וצצרייתא את הקערה
קאמר, אמאי נקט חוטפין מלה הול"ל עוקרין את השלחן צילי
פסחים כדהחם, ועוד אמאי צעי למה עוקרין את השלחן, וצרייתא
ודבי רבי ינאי, הא אמרה ר' אליעזר צטביל תינוקת וכו'. את"כ
כתב רש"י ואי דנפרש חוטפין מלה אוכלין וזה הלשון
עיקר. ורש"ם הביאו ג"כ, וכתיב שני לשונות הללו פירש רבינו,
ואת"כ כתב ולי כראש חוטפין וסקלקין את הלחם מיד התינוקת
שלא יהו ישנים וחתוך ואכל הרצה כדרך התינוק אחר אכילתו
וסוב לא ישאלו, אצל עכשו כשחוטפין וסן לא ישנו וישאלו, כלו'
לא ישנו שלא אכלו כדי שצטען, וישאלו כשיראו השינוים, שאנו
עושין הכירא לתינוקת כדלקמן, וכן מוכח לשון התוספתא, דתניא
ר' אליעזר אומר חוטפין מלה לתינוק כדי שלא יישן, רבי יהודה
אומר וצצרייתא פי' לא אכל אלא חזרת אחת ולא טיבל אלא פרפרת
אחת חוטפין מלה לתינוק כדי שלא יישן, כלו' גוזלין * ורבינו
פי' שכן עיקר אותו הלשון שפירשתי חוטפין וצצרייתא לאכול וכו'.
והלשון וצצרייתא מלה שלא ישנו וישאלו, כונו צצרייתא שלפני זו,
וכ"ה צכת"י דקדוקי סופרים. וכן מוכח ופרש"י, ודלא כהגהות
הצ"ח שנוחק שלא ישנו. והרש"ם צה' חוץ ומלה פי' חוטפין זה
מזה. ואין זה וקטנים עם לשון התוספתא וחולק עליו הראש"ד
ופי' וצצרייתא לאכול. וכנוסחת הרש"ם צתוספתא כ"ה צתוס'

* ואולי שחתוך זה צה' הנוסחא שיגזלו התינוקת את אפיקומן.

כת"י ערפורט, אלף דליתא סס ונשנו, וגריס רי"א חפי' לא חכל
וכו', וצחוק' שלפנינו הגי' ר' אליעזר אומר חועפין וולה לתינוקת
צטציל שלא ישנו רי"א ונשנו חפי' לא חכל אלף פרפרת אחת
חפי' לא עצל אלף חזרת אחת חועפין וולה לתינוקת צטציל שלא
ישנו. ונוקחא זו וודאי עדיפא דנקט חכל צפרפרת ועצל צחזרת.
ולפי נוקחא זו דנקט צתינוקת לשון רבים לא קאי חכל ועצל על
התינוק לומר שחפי' כן גוזלין הוולה ונשנו, אלף על צעל השלחן
קאי. ועוד דאי חועפין גוזלין קאמר הול"ל חועפין וולה ושהתינוק,
דחטף ויכיה ולא חטף ליה אנרינן. וצרייתא דגמרא חיתא צרב
חלפס וצפי' ר' חננאל הכי, חניא ר' אליעזר הגדול אומר חועפין
וולה צלילי הפסח צטציל התינוקת שלא ישנו וישאלו. אלף דצרב
חלפס ליתא לוילה וישאלו. וא"כ אין חועפין לו לתינוקת ולא
ושהתינוקת, אלף פירושא שחועפין וולה ונוהרין לחכול, חף שעדיין
לא הציאו ההצטילין או גופו של פסח, צטציל התינוקת שלא ישנו
כשנתחילין לחכול וישאלו עכ"פ שצכל הלילות חנו אוכלין חוץ
ופו'. וע"ז אומר ר"י ונשנו של ר"א הגדול חפי' לא חכל וכו', כלו'
שעכ"פ יציאו לו קודם חכילת הוולה פרפרת וחזרת, וזהו כקדר
שנו צנושנתינו, אלף דצנושנה אומר שהוא ונעצל צחזרת קודם
שיגיע לפרפרת, וצחוקפתא נקט חפי' לא חכל אלף פרפרת אחת
חפי' לא עצל אלף חזרת אחת, ולפ"ז היה ונהגם לחכול פרפרת
ואח"כ לנעצל צחזרת, וע"כ שנו צנושנחנו להסך הקדר ונעצל צחזרת
עד שיגיע לפרפרת הפת. ועכ"פ ראי' שפרפרת הפת דנושנתינו
היא הפרפרת שלפני הוונן כו"ש. ושיווש לשון חועפין כלסון
ונוהרין כולא צוודרש הנחונא פ' צלק עמדו ונשנתן עוודים כאריות,
חועפים קריאת שנוע וכו' וכן צצרכות י"ג ע"צ וצלצד שלא יחטוף
צחי"ת, שלא יוהר קריאתה.

הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין
אעפ"י שאין חרוסת מצוה ד"א בן צדוק אומר מצוה.
ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח.

בהגהות צעל ד"ס כתב ליתא צנושנת כאפולי ופיזרו
וצירוסלומי וצרי"ף וצצעל העטור וצס' האגודה ושני תצטילין וכן
לא פירשו הרע"ב. ועל היו וציאין, העיר צכת"י צ' הגי' וצווקדש

וּצִיּוּן, וְאֵי אֲרֻכֵּי שָׁחַף צִירוּשְׁלָמִי וְצִרְבַּ חֲלֶפֶס הַגִּי' וּצִיּוּן, וְאֵי לִי הַנוֹסְחָה חֲלוּיָהּ זֹ כְּזוֹ כְּמוֹ שְׁאוּרָה. צְחֻקְפָּתָהּ גְּרָסִין הַנּוֹלָה הַחֲזָרָה וְהַחֲרוּקָה אַעֲפִי' שָׁחַן חֲרוּקָה וְנֹלָה ר"ל צֶר לְדוֹק אֲוֹרָה וְנֹלָה, צְחֻקְדָּשׁ וּצִיּוּן לִפְנֵי גּוֹפּוֹ שֶׁל פֶּסַח, וַעֲשֵׂה וְאֲוֹרָה לְהַסֵּר ר' אֲלַעֲזָר צִרְבִי לְחַגְרֵי לֹד צָאוּ וְעָלוּ לְכֶסֶת תְּצַלִּי וְנֹלָה. וְכִי עֲרַפְרוּעַ הַנוֹסְחָה וְנֹלָה וְחֲרוּקָה וְחֲזָרָה אַעֲפִי' וְכוּ' וּצִיּוּן לִפְנֵי צְחֻקְדָּשׁ גּוֹפּוֹ שֶׁל פֶּסַח, וַעֲשֵׂה וְאֵל ר' אֲלַעֲזָר צֶר לְדוֹק לְחַגְרֵי לֹד וְכוּ'. וְעַכְפִּי הַגִּי' וּצִיּוּן אֹו וּצִיּוּן, וִירְאֵה שְׁצִיּוּתָהּ זֹ קַטְוֵעָה רִישָׁה קֶלֶת שְׁנֹתֶחֱלַת הַנּוֹלָה וְכוּ' וְלֹא תִי וְנֵה לִיעֲבָד צֶהוּ כְּדַתְנִי צְחֻקְנָה וּצִיּוּן לִפְנֵי. וְצִיּוּן (קִי"ד ע"ג) הַצִּיּוּן צְרִיּוּתָהּ, ר' יוֹסִי אֲוֹרָה אַעֲפִי' שְׁטִיבֵל צְחֻרָה וְנֹלָה לְהַצִּיּוּן לִפְנֵי חֲזָרָה וְחֲרוּקָה וְשִׁנִּי תְּצַסִּילִין, וְצִרְבַּ חֲלֶפֶס וְפִי' ר' חֲנַנְיָהּ, וְנֹלָה וְחֲזָרָה וְכוּ'. וִירְאֵה שְׁעִפִּי צְרִיּוּתָהּ זֹ הוֹקִיפוּ צְחֻקְנָה וְשִׁנִּי תְּצַסִּילִין, וְרִאִיהֶם לֹהֶם שְׁצִיּוּתָהּ יִרוּשְׁלָמִי גְּרָסִין תִּי וְצִיּוּן לְרִיבִין שִׁנִּי תְּצַסִּילִין אֶחָד זָכַר לִפְסַח וְאֶחָד זָכַר לְחַגִּיגָה, וְצִיּוּן צְצִלִית כְּמוֹ אֲוֹרֵי אֶהֱאֵ דר' יוֹסִי, וְאֵי שִׁנִּי תְּצַסִּילִין אֲוֹרָה רַב הִנֵּחַ קִילְקָה (תְּרִדִין) וְאֲרֹוֹחַ, רַבֵּה הוּהוּ וְהִדְרֵה אֶקִילְקָה וְאֲרֹוֹחַ הוֹאִיל וְנִפְקָה וְפּוֹנִיָה דְרַב הִנֵּחַ וְכוּ' חֲזָקִיה אֲוֹרָה אֶפִי' דָּג וְצִלָּה שְׁעִלִין, רַב יוֹסֵף אֲוֹרָה לְרִיךְ שִׁנִּי וְיִי צֶסֶר אֶחָד זָכַר לִפְסַח וְאֶחָד זָכַר לְחַגִּיגָה, רַבֵּה אֲוֹרָה אֶפִילוֹ גְּרַמָּה וְצִיּוּן. וְלֹא כִסְדָרוֹ דְצִרְיָהֶם אֲוֹתְנִיתִין, ש"ו דֵּלֵה הוּוֹ גְּרָסִי לֵה צְחֻקְנָה. וְעִפִּי' כ"ל שְׁהַחֲשֵׁנָה עֲתִיקָה הִיא וְזֹנִין הַבֵּית, וְעִיקָר הַגִּירָקָה וְצְחֻקְדָּשׁ וּצִיּוּן. וְכִסְהוֹקִיפוּ צְחֻקְנָה וְשִׁנִּי תְּצַסִּילִין עִפִּי' צְרִיּוּתָהּ דר' יוֹסִי שְׁזָהוּ צְצִלִין צְחֻקְדָּשׁ שָׁחַן פֶּסַח, שִׁינֵי וְגִרְקוֹ וְצְחֻקְדָּשׁ הִיוּ וּצִיּוּן. וְאֵף צְזֹנִין הַבֵּית הוֹלְכָה הַחֲשֵׁנָה לְוֹרָה וְצְחֻקְדָּשׁ וּצִיּוּן, שְׁכַזֵּר יֵשׁ רַבִּים שְׁנִדְחוּ וְנִפְקָה, עוֹנִיָהִים וְדָרְךָ רַחֻקָה, וְהַסֵּ עַכְפִּי וְחֻיּוּצִין צְחֻקְנָה חֲזָרָה וְחֲרוּקָה.

וְבִהֵא וַעֲשֵׂה דְרַחֲצֵל דְחֻקְפָּתָהּ, גְּרָסִין צְחֻקְדָּשׁ (קַע"ז ע"ה) תְּצַלִּין זָכַר לְחֻקְנָה חֲרוּקָה זָכַר לְטִיט אֵלֵךְ אֲלַעֲזָר צֶר לְדוֹק כֶּךָ הִיוּ אֲוֹרֵים חַגְרֵי חֲרָךְ שְׁצִירוּשְׁלָמִים צָאוּ וְעָלוּ לְכֶסֶת תְּצַלִּין לְנֹלָה. וִירְאֵה דְרִישָׁה זֹ קַטְוֵעָה צְחֻקְפָּתָהּ דְעָלָה קִאִי הִיא וַעֲשֵׂה. וְצִירוּשְׁלָמִי לִיחָה לְכוֹלֵה אֲלֵה חַגְרֵי יִרוּשָׁלַיִם הִיוּ אֲוֹרֵים צָאוּ וְעָלוּ לְכֶסֶת תְּצַלִּין וְנֹלָה. וִירְאֵה שְׁחַגְרֵי לֹד דְחֻקְפָּתָהּ הִיא ע"ס וְהַחֲשֵׁנָה צְחֻקְדָּשׁ לִישָׁן דְחַגְרֵי לֹד דְצ"ו (ו"ע ע"ג) לְעִינֵין אֲוֹנָה, וְהַעִיקָר חַגְרֵי יִרוּשָׁלַיִם וְקוֹס הַפְּסָחִים.

ובענין השני תצטילין כראש דרז יוסף ורי דחיציא וצקי
צצרייחוח אורר לטיעתיא עפ"י הצרייחח דירושלמי, ופי' ר' חננאל
שני מיני, ללי ומוצול, ללי זכר לפסח ומוצול זכר לחגיגה. ועל
זה אורר רבינא חפי' גרונא וצישולא, טעלס עם מעט צטר טעליו
די לזכר הפסח וצישולא זכר לחגיגה, אצל ויה שפי' רש"י ורש"ז
חתיכת צטר וורק טכתצטלה צו, היא רחוק, דלחתיכת צטר לא
קרי גרונא. אונס אינד אונורי קצרי דשני תצטילין הם לכבוד
יו"ט, וכהא דחנן לענין עירוצי תצטילין צריט פ"צ דצילה, צט"א
צ' תצטילין וצה"א תצטיל אחד, ושון דג וצילה טעליו טהן צ'
תצטילין, וחתיא צצרייחח טס (י"ז ע"צ) ח"ר טועון צן אלעזר וודיס
צ"ט וצ"ה על צ' תצטילין טלריך, על ויה נחלקו על דג וצילה
טעליו טצט"א צ' תצטילין וצה"א תצטיל אחד, ושון טחס פרפר
צילה ונתן לחוד הדג או טרקק קפליעות (רש"י כרתי, טוויס)
וכחן לחוד הדג טהן צ' תצטילין. והנה ס"ל לר' יוסי טלריך צ'
תצטילין כרש"א, וחזקיה אורר טעכ"פ דג וצילה צ' תצטילין, דחפי'
לרש"א דצהא נחלקו צ"ט וצ"ה, הנה הלכה כצ"ה. וצהיפך טנינו
לענין טעודה הונפקת צערצ ט"צ לא יאכל אדס צ' תצטילין וכו'.
ובענין הרוסת, טנינו לעיל (ו' ע"צ) חין כותחין קונח
לחוד חרוסת וכו', ופרט"י חייגרו"ס ויט צו חוונן ועטוי לעצל צו
צטר ורגילים לתת צו קונח וכל דצר טונקה חת טעמו וכו'. וטס
(ל' ע"צ) ח"ר חטי וצית חרוסת כצית טאור טחינוולו קטה דני,
ופירט"י כלי טנותחין צו חוונן וכל דצר טיט לו קיהוי ורגילין ליתן
צו קונח ועטוי לעצל צו צטר כל ינות הטכה והקונח ונתחונן
ונחונח הקיהוי, ולטון חרוסת קיהוי חייגרו"ס צלע"ז. לעדכו וזה
טהחרוסת חינו דצר העטוי ללילי פסח דוקא חלל הוא ויין טייצול
צכל הטכה. והנה רשאור ר"א צר לדוק חרוסת ונלוה, כראש טהוא
ויוחד ללילי פסח. וגרסינן עליה צגונרא (קט"ז ע"צ), וחי ונלוה
ר' לוי אורר זכר לתפוח ור' יוחנן אורר זכר לטיע, אורר חצ"י טלכך
לטיע, לקהוי ולריך לקווכיה, לקהוי זכר לתפוח ולריך לקווכיה זכר
לטיע, טחיא כווחיה דר' יוחנן, תצלין זכר לתצן חרוסת זכר לטיע
ח"א צר לדוק כך היו אונורים חגרי חרך וכו' כדלעיל. הנה וציאר
טעושין אוחו צאופן ויוחד לזכר העיט, ולדצרי הצרייחח כותחין
צו תצלין טהס זכר לתצן. ואונרו זכר לתפוח, פי' הונפורטיס
ע"ט הפסוק תחת התפוח עוררתיך ונה טכרש ע"ז צאגדות,

ועעס הקיהוי שזו כעעס תפוח, ולפי' הרש"ס (קט"ו ע"ג) כותבין זו תפוחים.

ובירושרמי גרסינן עלה דמתניתין, תגרי ירושלים היו חוורים צואו ועלו לכס חצלי וכלום, בני צייתיה דאיסי חוורי לה צטס איסי ולמה נקרא שמו רובה שהיא רבה עמו, רי"צ"ל לריכה ששהא עבה, ונלתיא חוור זכר לטיע, אית תניי תני לזריה ששהא רבה, ויילתיא חוור זכר לדס. ובתוספות פסקים (קט"ז ע"ה) ד"ס לריך לקטווכיה נוסחא אחרת הוה להו וז"ל, ובירושלמי חוור אית דעצדי זכר לדס. והגיה צעל קרבן עדה לריכה ששהא רכה, ואפשר שאין לריך להגיה אלף ונלח רבה של"ל רכה, ופי' לזריה כמו ויני ליצרייה צפסיקתא רבתי דקרבני לחווי, דהיינו ויני וואכל, וקאוור הכא לזריה ששהא רכה, כלו' ויין אוכל ששהא רך וכוזל זכר לדס, ויותר כראה שכולא נסתרבצ ודלעיל ה' דרי"צ"ל ונשתבצ, ועיקרו לריך להיות, אית תניי תני זכר לדס. ונלות תניי תני שיצשו הוועתיקים בתו' לנלות דעצדי, שהיו נחוקין וכתבו וקצרתם. ובזוהרי כתב, צירושלמי דערבי פסקים למה נקרא שמו חרוסת. זכר ללבינה שהיא וועשה חרסית רי"צ"ל חוור לריכה ששהא עבה זכר לטיע אית תנא דתנא לריכה דקה זכר לדס. ולפיכיו ליתא כן. ובאמת ונשתוושין צחרוסת צכל הסנה כמו שכתבתי.

אמנם הא דאיסי ולמה נקרא שמו רובא וכו' הוא מחוור קתום, ופי' צעל קרבן עדה היו קורין לחרוסת רובה, שהוא רבה עמו שיש בו וחלוקת עמו דפליגי בה חכמים ורא"ל, אי נוי שהוא חד ורוב התכלין שבה. ואלו הפירושים אינם מתקבלים על הלז ואינם נשככים אותו. וכ"ל דאחצלי וכלום קאי שהם זכר לתצן, ולדעתי היו לוקחין לולבי תלתן שהם כעין של גפנים והם דומים לתצן ותלתן נקרא רוביא, ורובה היינו רוביא. דחוורין צכרייתות (ו' ע"ה) וצהוריות (י"ג ע"ה) למויכל רוביא צריש ששהא לכיוון עוב, ופירש"י רוביא תלתן וכו' דנחקי, וצבילס (ג' ע"ג) צכוגיא מי שהיו לו חצילי תלתן וכו', פירש"י ויין קטנית לעתק אית הקדירה, וכן צצ"ק (פ"א ע"ה) פירש ויין קטנית, וצב"ס (י"ג ע"ג) פירש ויין חצילין, וכבר תוה צהגרות הצ"ס על זה. והנה צווערות (פ"ד ו"ו) שכיניו, רש"ג חוור תוורת של תלתן וכו' חייבות צוועסק, ופי' הר"ס הם פרח התלתן, והר"ש והר"י

בן וולכי לך פירשו לולצי חלחן בעין שיש לגפנים ואוכלין
אוחס, ויש ופרטים שהגזעולין שלהם קודם שיפתחו נקראים
המורה. וכראה שזה שפרט"י ויין קטנית שהזרע ויין קטנית והלמח
נקרא ע"ש הזרע, ולמד רש"י בן ונגמרח דחולין (כ"ג ע"ח) כל
וייני קטניות אין בהם משום ריקוקי אברים לצר וון רוביא, ופירש"י
שם רוביא חלחן, ונוכח שהוא בכלל וייני קטניות, אונס כשידוצר
על הלולצין פירש ויין חזלין. והוא דבר"ה שם קאי על הושנה,
החלחן ושהלמח, ופירש"י אחר שנת לויחהו הוא מתעשר ולא
אחר שנת לקיטתו, ואמרינן שם, ואי ושהלמח, ושהלמח לזרעים,
ופירש"י שהזרע לומח בחוכו, והנה כשפירשו ושהלמח לזרעים,
השויעונו בזה שאין הלולצין מתעשרין קודם שהלמח לזרעים לשנה
הבאה אלא לשנה שעברה וע"כ פרש"י ויין חזלין שאלו הלולצין
ויין חזלין, וכשאמרו הר"ש והר"י בן וולכי לך שאוכלין אותן
היינו לחזלין, וצ"ק שם (פ"ח ע"ח) וצירושלנוי דערלה פ"ג נקראו
אלו הלולצין זירין. ועפ"י השערה זו אומר שצטס איסי אמרי
שאותן חזלי וולוה קרי רובה שהיא רבה עמו כלו' עם המור
שהיא חולקת עמו להחלישו ולהחתיקו, אי נוי שצצית איסי היו
קורין לכל חזלי וולוה רובה על שם כך. ואיני אומר זאת רק דרך
השערה עד שתחזרר לנו האמת ויודע האמת.

אמנם על דברי הת"ק שאמר אעפ"י שאין חרוקת וולוה,
גרסינן בצצלי, ומשום ואי וייתי לה א"ר אנוי ומשום קפא, ופירש"י
והרשב"ם שרף החזרת קשה הוא והרי הוא כארס, כלו' כיון שלריך
לאכול כזית וארסו קשה הולרכו לחרוקת ויוחדין ללילי פסח
להחליש הארס. ושם (קט"ו ע"ח). גרסינן א"ר אלעזר א"ר אושיעא
כל שעיבולו צונסקה לריך נע"י, א"ר פפא ש"ו האי חקא לריך
לסקועיה צחרוקת ומשום קפא, דאס"ד לא לריך לסקועיה נע"י
לומה לי הא לא נגע וכו', וא"ר פפא לא נסהי אינש מורר צחרוקת
דילמא אגז חלייה דחזלין וצטל ליה למורוכיה וצצין עעס מורר.
והנה צונסקה פרש"י וצטל צחרות, וצטל החזרת צחרוקת ואוכל
וכן פי' ר' סנאלי, וכן כתב ר' יוסף, שעשה צקדרו ויעצול צחרוקת
וכן רבינו שלמה צקדרו וה"ר שונעיה כמו שכתבו החוס' ד"ה
ועצל צחרות. והרשב"ם כתב והאי עיצול לאו צחרוקת הוא
כדקחני לקוון הביאו לפניו וולה וחזרת וחרוקת וכלל דעדיין לא
הביאו, והתו' דחו דברי הרשב"ם והעלו דצטאר ירקות לא צעי

חרוקת דוקא אזל בחזרת ונשום קפח צעי חרוקת חפי' זרחשונה,
והאריכו בזה הענין בתו' הגהות ונרדכי, והרא"ש הביא בשם ה"ר
יונה ז"ל ונשום דטיבול ראשון אינו לחיוב אלא להכירא צעלמא
ורגילין כל הסנה שאוכלין חזרת בלא חרוקת ואינם מושטין לקפח
גם עתה כווי לא חשו חכמים אם יאכלוהו בלא חרוקת כמו שעושין
בשאר ימות הסנה אזל טיבול שני שהוא של וולוה הזשירו חכמים
שלא יהא צו חשט סבכה. אונס דעת לנצון נקל שבכל ימות
הסנה לא היו אוכלין חזרת לעלמו אלא עם הפת והצטר, ובטיבול
ראשון לא צעי כזית ואינו מוזיקו אזל בטיבול שני. שמוזיקו צעי
חרוקת וייוחדת דחלייה דתצלין מחליט ליה לארס דנורו. וסתם
נעצל בחזרת הוא בחרוקת כמו שהוא בכל הסנה, ואח"כ סנו
שמוציאין וולה וחזרת וחרוקת וייוחדת אעפ"י שאינה וולה, ויכול
להחליט הארס בדצרים אחרים, אעפ"י כ ונהגא הוא ונשום זכר
אי לטיע אי לתפוח אי לדם וראז"ל אור שהחרוקת של לילי
פסח היא וולה לעלמה, ואי אלל החזרת בלא החרוקת הזו, לריך
לאכול חרוקת צפני עלמה, ונקטנא כיון שיש לו חרוקת לטיבול
שני עושה טיבול ראשון ג"כ בחרוקת, ולא הזכרה חרוקת בטיבול
שני בדצרי ת"ק אלא ונשום דראז"ל להשוניענו שאינה וולה אלא
דעת יחידי הוא. והר"ם צעי' הונסנה שלו גרס הביאו לפניו ירקות
נעצל בחזרת וכו' ופירש וציאין לפניו השולחן וכו' ואוכל איזה
ירק שזדמן לו אחר שיטבול אותו בחרוקת ויצרך עליו צפה"א,
וזה שאמר נעצל בחזרת להודיעך כי צפה"א יצרך חפי' על חזרת
שהוא וון הנורוים לפי שהוא אכלו בנקוס ירק בתחלה וכו', ונה
סקדרנו לאכול ירק עכ"פ ואח"כ נורו כדי שיסיה סינוי וישאל
הצן, ונעצל בכאן עניינו שנתעסק באכילת הירק, והחרוקת הוא
הערוכות שיש צו קיהוי ודעות תצן וזה זכר לטיע, ואנחנו עושין
אותו כך, שורים תאנים או תורים ונצטלין אותן ודכין אותן
עד שירעצו ולטין הכל בחוץ וכותכין צו שצולת נרד או איזב
וכיולא צו צלי שחוקים. ור"א צן לדוק אומר חרוקת וולה, לדעתו
שחייב אדם לצרך אקצ"ו על אכילת חרוקת ואינה הלכה. והתוספות
ד"ה לריך לקטובים כתבו, ובתשובת הגאונים נפרט לעשות
חרוקת בפירות שנדמו לכנסת ישראל צסיר הסירים תחת התפוח
עוררתך וגו', כפלה הרעון רקתך וגו', התאנה הנטה וגו', אורתי

העלה צמור וגו', אל גנת אגוז וגו', וסקדים על פס ססקד
הקצ"ה על הקץ.

עוד אני רואה להעיר שהר"ם לא פירש הנוחור עד שלא
יגיע לפרפת הפת, ויראה שלא היה צנוקסתו. וצאנח גם הצצלי
והירוסלמי לא פירשו צו כלום. ואולי אינו מעיקר הנושנה אלא
ניתוסף בה, כמו שניתוסף ושני תצטילין. ותהיה עיקר הנושנה
הציאו לפניו ירקות וטבל צחזרת הציאו לפניו וולה וכו'.

משנה ד.

מזנו לו כוס שני ובאן הבן שואל אביו. ואם אין
דעת בבן אביו מלמדו.

במשנה שצירוסלמי ג' ובאן הבן שואל ואם אין דעת
צצן לשאל אציו ונלמדו וכ"ה צרצ אלפס, וצרצצ"ס שואל את
אציו, וצד"ס י"ג לאציו, וצכת"י ח"פ הגי' וכן הבן שואל, ולטון
הרע"צ צבל הספרים אין כתוצ ובאן אלא וכן. ואין הדברים
נוכחיונים עם הווליות, ואדרבה לטון רש"י הוא להיפך שכתב
כאן צוויגת כוס שני הבן שואל וזה נשתנה, עכשיו צוויגין
כוס שני קודם אכילה, והרש"ס הציאו, וכתב ורצינו קבל ורצו
ר' יעקב צר יקר וכן הבן שואל כמו כן צנות ללפחד דוצרות
(צוודצ"כ"ה) כלו' דין הוא שיהא שואל צוויגת כוס שני.
וזה שהכריחם לכך הוא, דנאמי ובאן, הבן הוא שואל תמיד כשיראה
איזה שינוי, ועוד הרי עדיין לא אכלו ואיך ישאל על דבר שלא
נעשה עדיין, וע"כ אמרו כך הוא הדין שיבאל קודם אכילה. אונס
כצר ציארתי ענין הד' כוסות ושכוס השני הוא יין שצתוך המזון,
וקצעה הנושנה שיוזגו אותו הכוס של חיוצ אחר שהציאו לפניו
ולה וחזרת וכו' צוושנה ג', ח"כ אלו השאלות הם צאנח אחר
הקעודה, ועל כן אינו שואל על הד' כוסות שעדיין לא שתו,
וכן כתב הורדכי צסס הרע"ה וז"ל, וכן היה נראה לרצינו נאמי
שצזונן שציהו"ק קיים היו עושין כל הקדר אחר הקעודה וכו'.
וצתוספות הגהות הורדכי כתב וז"ל דהיינו דוקא ציוניהם שהיו
עושין הקדר אחר קעודתן וכו' אצל אנו שעושין הקדר צתחלה
קודם הקעודה וכו'. ואם צוזה שהוא דן פס נראה שאין הדברים